

30 lat temu Steven Spielberg nakręcił w Krakowie „Listę Schindlera”

2024-03-19

Mija 30 lat od premiery „Listy Schindlera”, nagrodzonego siedmioma Oscarami dzieła Stevena Spielberga. Zrealizowana w Krakowie produkcja od lat pozostaje także jednym z najważniejszych i powszechnie znanych obrazów odnoszących się do wojennej historii. Z okazji rocznicy miasto przypomina okoliczności przygotowania i premiery filmu.

„Lista Schindlera” to film uznawany za triumf kinowy reżysera Stevena Spielberga. Scenariusz powstał na podstawie powieści Thomasa Keneally’ego, rozgrywającej się podczas II wojny światowej. Opowiada o niemieckim biznesmanie – Oskarze Schindlerze, który widzi szansę łatwego zarobku w dojeździe hitlerowców do władzy. Dzięki odpowiednim koneksjom otwiera w okupowanym Krakowie fabrykę, która prosperuje w oparciu o tanią siłę roboczą w postaci przymuszonych do pracy Żydów. Kiedy naziści wprowadzają plan Zagłady na terenie niemal całej Europy, Schindler zatrudnia w swojej fabryce kolejnych żydowskich pracowników, tym samym ratując ich od śmierci. Film przybliży także warunki panujące w obozie KL Płaszów. Oparta na prawdziwej historii „Lista Schindlera” uznawana jest za opowieść o człowieku, który nie pozostał obojętny i ocalił setki istnień ludzkich w najczarniejszym rozdziale historii.

Steven Spielberg z pomocą znakomitego polskiego operatora Janusza Kamińskiego zrealizował film w czerni i bieli. Poruszająca opowieść rozgrywa się na tle realistycznej scenografii stworzonej przez Allana Starskiego i Ewę Braun. Muzykę do filmu skomponował John Williams. Wystąpili w nim m.in. Liam Neeson jako Oskar Schindler, Ben Kingsley jako jego sekretarz Izaak Stern oraz Ralph Fiennes w roli Amona Götha, bezdusznego komendanta obozu w Płaszowie. Obok nich pojawili się polscy aktorzy: Andrzej Seweryn, Anna Mucha, Piotr Polk, Jacek Wójcicki, Paweł Deląg, Jerzy Nowak, Agnieszka Krukówna, Olaf Lubaszenko i Maja Ostaszewska. „Listę Schindlera” uhonorowano łącznie siedmioma Oscarami, trzema Złotymi Globami i sześcioma nagrodami BAFTA.

Obóz KL Płaszów

Akcja filmu rozgrywa się między innymi na terenie obozu KL Płaszów. Przypomnijmy: nazistowski obóz koncentracyjny na terenie Płaszowa funkcjonował w latach 1942–1945. Przeszło przez niego ok. 35 tys. więźniów, przede wszystkim Żydów, ale także Polaków i Romów, ok. 6 tysięcy osób straciło w nim życie.

W 1945 roku Niemcy, ewakuując obóz, praktycznie zrównali go z ziemią i skutecznie zatarli ślady zbrodni, jaka się tam dokonała. Na terenie miejsca pamięci pozostały jednak trzy masowe groby i dwa cmentarze żydowskie. Dziś ten obszar objęty ochroną konserwatora zabytków i ma status cmentarza wojennego, opiekuje się nim Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów.

Wciąż można zobaczyć elementy scenografii

Film był kręcony w krakowskim kamieniołomie Libana, zlokalizowanym w sąsiedztwie obozu. Nazwa pochodzi od nazwiska właściciela, krakowskiego przemysłowca Bernarda Libana, który w 1873 roku

założył tu wapiennik. Resztki stalowych pieców i transporterów pozostały do dziś, a sam kamieniołom aktualnie ma status użytku ekologicznego. W latach 1942–1944 hitlerowscy okupanci założyli w kamieniołomie karny obóz pracy, przez który przeszło ok. 2 tys. osób. Z powodu ciężkich warunków pracy wielu więźniów zginęło. Na tym terenie ofiary okupacji upamiętnia pomnik i witraż Władysława Jastrzębskiego umieszczony tu w 1948 r. i odnowiony w ubiegłym roku.

W 1993 roku na obszarze kamieniołomu pojawili się twórcy „Listy Schindlera”. Odtworzono realia obozu w Płaszowie: 34 baraki, 7 wież strażniczych oraz wiernie odwzorowana willa komendanta Amona Götha. Drogi wyłożono betonowymi replikami macew. Tu nakręcono sceny obozowe. Do dziś w kamieniołomie można znaleźć resztki filmowej scenografii: płyty udające macewy, słupy ogrodzeniowe i schodki.

Troska o pamięć i dialog

– Nigdy dosyć rozmowy o znaczeniu tej produkcji dla naszego miasta. Krakowianie dzielą się na tych, co grali w wielkiej produkcji Spielberga – jako statyści, rzemieślnicy, podwykonawcy, i tych którzy przyglądali się produkcji z drugiej strony – obserwatorów. Wielka produkcja zmieniła filmowy profil miasta i kraju, przyczyniła się do wyłonienia się branży filmowej i miała wpływ na późniejszą politykę Krakowa w tym zakresie. Ale dużo ważniejsze jest to, jak film rezonował w obszarze trudnej pamięci. Zainicjował ważny międzynarodowy dialog polsko-żydowski oraz szereg działań podejmowanych w mieście, mających na celu zachowanie i pielęgnowanie pamięci o ofiarach KL Płaszów i – szerzej – czasu Zagłady – mówi Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. kultury, wymieniając najważniejsze działania w tym zakresie.

To przede wszystkim otwarcie w dawnej fabryce Schindlera oddziału Muzeum Krakowa – Fabryka Emalia Oskara Schindlera, troska o poobozowy teren, na którym powstaje Muzeum KL Płaszów, ale także działalność żydowskich organizacji i stowarzyszeń: Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, Żydowskiego Muzeum Galicja obchodzącego w tym roku 20-lecie, Festiwalu Kultury Żydowskiej, Stowarzyszenia FestivAlt.

W 2005 roku miasto wykupiło budynek dawnej Niemieckiej Fabryki WYROBÓW Emaliowanych, której właścicielem w czasie II wojny światowej był Oskar Schindler. Obiekt stał się częścią **Muzeum Krakowa**. W 2010 roku w oddziale Fabryka Emalia Oskara Schindlera przy ul. Lipowej 4 została udostępniona ciesząca niesłabnącą popularnością wystawa „Kraków – czas okupacji 1939–1945”.

Natomiast współprowadzona przez miasto i ministerstwo instytucja Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów opiekuje się terenem po byłym niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym KL Płaszów. Zdaniem muzeum jest też praca badawcza i edukacyjna na rzecz pamięci o historii KL Płaszów i o jego ofiarach. Instytucja została powołana w 2021 roku, jej powstanie poprzedziły konsultacje społeczne dotyczące form upamiętnienia i zagospodarowania poobozowego terenu. Docelowo Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów będzie obejmować następujące elementy: teren poobozowy, Szary Dom, budynek Memoriału (który zostanie wybudowany) oraz Pomnik Dźwiękowy KL Płaszów. Aktualnie zakończył się etap prac obejmujący uporządkowanie terenu i w piątek, 15 marca, udostępniano plenerową wystawę „KL Płaszów. Miejsce po, miejsce bez”. Wydarzenie to odbyło się tuż przed tegorocznym Marszem Pamięci, organizowanym jutro, **17 marca**, – w rocznicę likwidacji

**Magiczny
Kraków**

krakowskiego getta.

W działania skoncentrowane na trosce o pamięć i dialog polsko-żydowski wpisuje się także trwająca aktualnie społeczna dyskusja na temat przyjęcia przez Kraków definicji antysemityzmu rekomendowanej przez Międzynarodowy Sojusz na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA), koordynowana przez Żydowskie Muzeum Galicja.

Spotkanie w Kinie Kijów po 30 latach

W związku z rocznicą, 5 marca o godz. 19.00 w Kinie Kijów – w którym 30 lat temu odbyła się premiera filmu i konferencja prasowa z udziałem jego twórców – spotkały się osoby związane z produkcją oraz krakowscy aktorzy. Gościem wydarzenia był także ocalała z Zagłady Niusia Horowitz-Karakulska, która pracowała przy filmie jako konsultantka. Wystąpił zespół Kroke. Wstęp na wydarzenie był bezpłatny, dodatkowe informacje w [komunikacie](#).

Nawiązaniem do rocznicy prezentacji „Listy Schindlera” będzie także program tegorocznego Festiwalu Muzyki Filmowej w Krakowie. Znajdzie się w nim między innymi koncert zawierający utwory ze ścieżki dźwiękowej do tego niezapomnianego obrazu. Szczegóły festiwalu już wkrótce.